

Leopold Košmelj — načelnik GD od 1922 do 1945

Soglašam s podatkom C. Zupanca (str. 218 in sl.), da je igre v Prosvetnem domu. prirejane v korist GD, skoraj gotovo režiral Niško Žumer. Ni pa seveda verjeti navedbi, da bi N. Žumer v Sokolskem domu režiral Cankarjeve »Hlapce« (16. in

17. maja 1931), kajti to dramo je v korist GD spravil na oder Ciril Oblak iz Zabnice, brat nekdanje učiteljice Oblakove, ki je bila tedaj tudi tajnica tukajšnjega Sokolskega društva. Prav tako ni točna navedba, da je domačin in učitelj Janko Benedičič-Štrajnarjev v Sokolskem domu (23. 1. 1938) zrežiral igro »Rodoljub iz Amerike«; pod vodstvom takratnega šolskega upravitelja Edvina Clementeja in na željo Poldeta Košmelja smo komedijo odigrali združeni igralci Prosvetnega in Bralnega društva. Zmotna je tudi trditev, da bi v Gorenjem koncu vse do leta 1925 obstajala gostilna »pri Pečnikovem Mihu«. Res pa je, da je bil lastnik omenjene Pečnikove hiše pokojni Gabrijel Thaler, a so jo njegovi nasledniki pred leti prodali Renovi družini.

V zvezi z Zupančevim spoznanjem in ugotovitvijo, da je bila po letu 1945 družabna in kulturna dejavnost gasilnega društva znatno manjša kot v letih pred vojno, pa je treba povedati, da Polde Košmelj (živel je od leta 1898 do leta 1962) ni bil le samo dober organizator družabnih dejavnosti, ampak s svojim 23-letnim načelništvom (1922—1945) tudi najbolj cenjen član Gasilnega društva Železniki. Enakega spoštovanja je bil nekoč deležen tudi njegov oče kot ustanovitelj in prvi načelnik društva. Ob proslavi 80-letnice gasilstva v Železnikih so ju le bežno omenili, namesto da bi ju dostojno počastili, kar sta vsekakor zaslužila.

Drago Dolenc

PREDAVANJE O JURIJU ŠUBICU V ATENAH

Dne 4. marca 1977 zvečer sem sredi Aten, pred številnim grškim kulturnim občinstvom, predaval v dvorani za literarne nastope in umetniške razstave Nea Skepsi (Nova misel) o našem poljanskem slikarju Juriju Šubicu. Naslov predavanja, ki je bilo seveda v grščini, je bil: Slovenski slikar 19. stoletja v Atenah. Sicer sem se v glavnem omejil na leto 1880 slikarjevega kratkega, a tako plodnega življenja, ko je bil povabljen v Atene in naslikal (razen nekaj lepih portretov) stenske umetnine v novi palači samorastniškega »očeta arheologije«, genialnega Heinricha Schliemanna, ki je odkril človeštvu neprecenljive zaklade stare Troje in Miken. (Za nas Slovence je

vsekakor pomembno omeniti malce neznano okolnost, da je ta mož med 19 jeziki, ki jih je menda obvladal, znal dovolj dobro tudi slovenščino!)

Snov za predavanje, ki sem ga dolgo pripravljaval že doma, sem v splošnem črpal iz starejše razprave Franceta Mese snela Jurij Šubic v Atenah; uporabil pa sem zanj tudi nekaj malega pomembnih podatkov, ki mi jih je dal v Atenah na voljo univerzitetni profesor za arheologijo Georgios Korés; le-ta se je prav tedaj intenzivno ukvarjal z delom in osebnostjo H. Schliemanna in z njegovo palačo »To Iliu Mélathron« (Trojanska palača, po drugi besedi za Trojo: Ilios). Med podatki je bilo tudi pohvalno pismo

Jurijevega arhitekta o le-tega pridnosti pri delu. — Seveda sem si poprej veličastno, enonadstropno stavbo na Univerzitetni cesti sredi Aten, kjer začasno deluje (precej neprimerno!) najvišje grško sodišče Areos Pagos, kolikor se je kajpada dalo, ogledal tudi od znotraj. Freske v njej so nedavno restavrirali in so zadosti dobro ohranjene.

Dvorana, v kateri je bilo zanimivo predavanje, saj je bila snov tudi tam so-

razmerno skorajda neznana, ki so ga najavili trije največji atenski popoldnevnik, je bila nabitopolna. Moj nastop je odprl predsednik Združenja grških književnikov, v katerega organizaciji je predavanje bilo, pesnik Ilias Simópulos, ki je v obširni predstavitvi poročal o mojem dolgoletnem, vztrajnem postavljanju kulturnih stikov med nami in sodobno grško književnostjo.

Marijan Tavčar

POSEBNEŽ URBAN

V Loških razgledih, letnik 23/1976, je na strani 373 zapisala Dora Plestenjak med spomini iz mladih let tudi o stricu Urbanu. Ta zapis mi že vsa ta leta blodi po glavi, zato naj nekaj več napišem o stricu Urbanu.

Bil je Gorjančev Urban iz Dorfarjev. Rojen je bil 25. maja 1855 očetu Blažu Hafnerju in materi Mici Ločniškar. Oče Blaž Hafner, rojen leta 1812 pri Lukucu v Dorfarjih št. 14, na kmetiji, se je priženil na kajžo v Dorfarjih št. 21; tu se je prvotno reklo pri Košenku. To kajžo je kupil Florijan Ločniškar, doma verjetno iz loških hribov, ker se je potem reklo po domače pri Gorjancu. Blaž se je oženil z Mico Ločniškar, rojeno 1825, hčerjo Florijana in Mine, rojene Leben. Poročila sta se leta 1847. Imela sta pet otrok. Dva sta umrla v detinstvu, trije pa so odrasli — med njimi Urban. Oče mu je umrl leta 1878, mati pa leta 1896.

Urban je ostal sam na kajži; takrat je bil star 41 let. Njegov razum ni bil sposoben za normalen potek življenja, zato je ostal posebnež.

Imel je kajžo in toliko zemlje, da bi lahko redil troje govedi. Ko pa mu je umrla mati, je živino prodal in zemljo dal v najem, ker ni hotel kmetovati. Hodil je »v taberh« — na dnino, velikokrat k Balantu v Loko; jeseni in pozimi je bil »golcer«, drvaril je po gozdovih. Tako je imel denarja za sproti, od tedna do tedna; toda vsa denar je znosil v loterijo. Zato je moral živeti silno skromno.

Do prve svetovne vojne je bil vedno oblečen v narodno nošo — zdi se mi, da prav ves čas, dokler teh oblačil ni popolnoma ponosil. Po postavi je bil pravi hrust, vendar zelo okreten. Škoda, da ni dobil žene, ki bi ga bila vodila — bil je dober človek, samo živeti ni znal. Vedno je delal pri drugih ljudeh, doma pa ni

opravil niti najmanjšega popravila. Poleg velike njive, travnika in vrta okrog kajže je imel tudi gozd. Na vse to imetje je gledal, kot da ni njegovo. Ko je prišla zima, ni imel s čim kuriti, da bi se grel na peči; zato je začel najprej podirati skedenj in šupo zraven njega — to je zadoščalo za nekajletno kurjavo, saj ga pozimi velikokrat ni bilo doma. Ko je zmanjkalo poda, je pričel podirati severni del hiše — polovico je obsegal hlev, drugo polovico pa klet. Po materini smrti tudi strehe ni popravil; bila je slamnata in začela je kazati luknje. Nad sobo in kamro je imel lesen strop; v sobi je bila krušna peč. Urban je strop podprl z najmanj 40 oporniki. Ležal je za pečjo, ob dežju pa je moral razpeti dežnik, tako je zamakalo skozi strop. Ko je pokuril zgornji del hiše, je začel nad kamro pobirati špirovce. Neke zime se je vse podrla — toda še ni hotel odjenjati in oditi k sorodnikom v vas. Zbil je dve deski in ju potisnil v peč; ulegel se je nanju tako, da je imel glavo na ognjišču. Kuril je dopoldne, da je bila peč ponoči topla. — Ko se je strop nad ognjiščem podrl, je 75-letni starec moral odjenjati in se preseliti k sosedu Dolinarju v Dorfarje; temu je tudi odprodal vso zemljo, ki jo je bil podedoval po starših. Ob njegovem odhodu ni ostalo od hiše nič drugega kot kup kamenja. Pri Dolinarju je živel še pet let, in leta 1935 je umrl kot 80-letni revež.

Seveda pa je bil Urban v mladih letih fant od fare. O njem je več anekdot, zato naj eno zapišem.

Urbanovo govorjenje je bilo zelo zabavno. Črke »r« ni mogel izgovoriti, pred besede pa je postavil črko »a«. Gostje v gostilni so ga radi vpraševali: »Urban, povej no, kako je bilo takrat, ko sta s prijateljem pri Sv. Duhu prašiče ,moštra-